

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต *

Management of local museums to promote lifelong learning.

พิสิษฐ์ ณ์ภูประเสริฐ (Phisit nadprasert)**

กัมปนาท บริบูรณ์ (Gumpanat Boriboon)***

สุมาลี สังข์ศรี (Sumalee Sungstri)****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อ 1.ศึกษาสภาพปัญหาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2.ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ด้วยการวิจัยแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 22 พิพิธภัณฑ์ และการสนทนากลุ่ม 4 พิพิธภัณฑ์ที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดี จำนวน 4 ภาค ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษา เยาวชน ประชาชนชาวบ้านและประชาชนในชุมชน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาโครงสร้างการบริหารงาน, การบริหารจัดการงบประมาณ, แผนในการดำเนินกิจกรรม, ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น, ผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม, เครือข่ายพิพิธภัณฑ์, การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น, ปัญหาการนำเสนอข้อมูล, การพัฒนาบุคลากร, การจัดแสดง, การบริการด้านพื้นที่พักผ่อน, ความรู้การบริการ และการประชาสัมพันธ์

แนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการจัดเวทีเสวนาจำนวน 4 พิพิธภัณฑ์ พบว่าแนวทางการบริหารจัดการแบบสมดุล 4 มิติ ประกอบด้วย 18 องค์ประกอบ มิติที่1)การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน องค์ประกอบด้วย 1.จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ พันธกิจ ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ 2.โครงสร้างการบริหาร 3.แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี มิติที่2)การจัดการด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบด้วย 1.การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2.การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา 3.เครือข่ายภายในและภายนอก 4. ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น มิติที่3)การบริหารจัดการด้านทรัพยากร องค์ประกอบด้วย 1.การบริหารจัดการงานบุคลากร 2.การบริหารจัดการงานงบประมาณ 3.การจัดการด้านทรัพยากรวัสดุ ทรัพยากรโบราณสถาน การดูแลรักษา 4.การจัดแสดง นิทรรศการ 5.สถานที่ตัวอาคาร

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาจบการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาการบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2560 เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เบอร์โทรศัพท์ 085-1193599 e-mail : Phisitnad@gmail.com

Research article in partial fulfillment of the requirement for the Doctor Education Degree in Educational Administration and Management at Graduate school of Srinakharinwirot University

** นิสิตหลักสูตรปริญญาการศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาการบริหารการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Doctoral student, doctor of Education Degree in Educational Administration and Management at Srinakharinwirot University

*** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Major Advisor: Dr.Gumpanat Boriboon, Adult Education Department, Srinakharinwirot University.

**** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Co-Advisor: Prof. Dr.Sumalee Sungstri, School of Educational Studies Sukhothai Thammasathit Open University.

พิพิธภัณฑ์ 6.สื่อ วัสดุเทคโนโลยี มิติที่4)การบริหารจัดการด้านการบริการ องค์ประกอบด้วย 1.กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2.บริการป้ายและนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 3.บริการนำชม เส้นทาง การนำชมในชุมชน 4.การประชาสัมพันธ์ 5.การจำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม

คำสำคัญ : พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น, การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Abstract

This research was Mixed Methods Research, aims 1. Study local museum Conditions and problems. 2. Study local museum management practices. With quantitative and qualitative research Using the questionnaire with 22 samples, museums and group discussion best practice with local museums 4 regions, specific of selections consist, museums, community leaders, Education Institutes, philosophers, youth, villagers and people in the community. Use content analysis. To find ways to develop a local museum management model to promote lifelong learning.

The research findings showed that: The findings of the research pointed out that the problems with local museums include management structure, budget management, plans for activities, participation to the construction of local curricula, the participation of activity leaders, museum networks, investigation of the histories of the local neighborhoods, the presentation of information, display, leisure space services, knowledge of service works and public relations.

Management guidelines for local museums. The management of local museums to promote life-long learning found that the four museums found that four-dimensional management approaches consisted of 18 elements, 1) structural and project management. Element with 1. Purpose, Mission Objectives of Museum Operations 2. Management Structure 3. Plan for Yearly Activities, 2nd Dimension), Participatory Management Elements 1. The participation of people in the community. 2. Institutional involvement 3. Internal and external networks museums. 4. Local leaders. 3) Resource management. Element with 1. Personnel Management 2. Budget Management 3. Object Resource Management Archaeological Resources 4. Exhibitions 5. Places Museum Buildings 6. Media Materials Technology Dimension 4) Service Management Element with 1. Learning activities. 2. Permanent exhibition to promote learning. 3. Sightseeing services in the community. 4. Public Relations 5. Sale souvenirs, food and drink

Keywords : Local Museum, Museum Management, Lifelong Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดตั้งขึ้นเพื่อคนในท้องถิ่น ด้วยบริหารจัดการของคนในท้องถิ่น ซึ่งพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยได้เกิดขึ้นจำนวนมาก แต่เมื่อเทียบกับจำนวนชุมชนหรือท้องถิ่นแล้วถือว่ามียังมีจำนวนน้อย พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทยที่พัฒนาแล้วส่วนมากจัดขึ้นเพื่อให้คนในชาติรู้จักตนเองรู้จักท้องถิ่น เพื่อความเข้าใจในวัฒนธรรม รวบรวมหลักฐานในการตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ การปรับตัวของคนในท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาทางสังคมเศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งการจัดการพิพิธภัณฑ์ความสำคัญ คือ การอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาวัตถุ โบราณสถาน โบราณคดีที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น นับว่าเป็นพื้นฐานในการเกิดสติปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ ส่งผลต่อถึงระบบการศึกษาที่ทำให้ได้เรียนรู้จากของจริง ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วยหลักฐานทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม และหลักฐานทางชาติพันธุ์ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของจริง ลักษณะของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

- 1)ท้องถิ่นเป็นผู้จัดและทำให้เกิดขึ้น โดยเกิดจากความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน
- 2)การดำเนินการคนในท้องถิ่นต้องเป็นคนในการดำเนินการคือเป็นผู้อยู่ในแหล่งกำเนิดพิพิธภัณฑ์มีความสัมพันธ์ในด้านเนื้อหา ระหว่างทางด้านประวัติศาสตร์และสังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ดังนั้น การจัดพิพิธภัณฑ์ไม่เพียงการจัดแสดงเพียงสิ่งของบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในการเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ทางสังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่างๆ ในท้องถิ่น หรือพื้นที่ต้นกำเนิดมรดกทางวัฒนธรรม
- 3)อาศัยความร่วมมือของคนในท้องถิ่น การประสานความร่วมมือกันทั้งชุมชน ภาครัฐและเอกชนที่อยู่ในท้องถิ่น ให้มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบเรียบง่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่คนในท้องถิ่นที่จะได้รับประโยชน์เป็นหลัก
- 4)เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการจัดการแหล่งเรียนรู้ การเรียนรู้ตลอดของมนุษย์เกิดขึ้นตลอดชีวิต โดยพิพิธภัณฑ์ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้มิได้อยู่เพียงแคในห้องเรียนเท่านั้น และในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 โดยการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ตัวอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ โดยพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินการโดยท้องถิ่นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของที่เกิดในชุมชนจะเห็นได้จาก การให้ความสำคัญการเรียนรู้ตลอดชีวิตการสร้างค่านิยมของประเทศญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดในชุมชนด้วยการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ถือเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานการศึกษาตลอดชีวิต นับรวมถึงห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์สวัสดิการสังคมท้องถิ่น ศูนย์การศึกษาสตรีท้องถิ่นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตลอดชีวิต ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน(Kominkan)ในญี่ปุ่น การศึกษาเพื่อสังคมเป็นแห่งเรียนรู้ต่างๆ โรงเรียนหรือสถานที่อำนวยความสะดวกทางการศึกษา เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรของประเทศให้มีความรู้

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของประเทศไทย(ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง.2549. : 48-55) คือ สถานที่ที่รวบรวมของเก่าและขาดความเคลื่อนไหว และการจัดแสดงสิ่งของล้ำสมัยไม่มีชีวิตหายใจจึงไม่นิยมใช้ชื่อพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สิ่งพิพิธภัณฑ์แก้ไขปัญหาล้ำสมัยด้วยการนำสื่อสมัยใหม่มาช่วยพิพิธภัณฑ์จะช่วยให้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต โดยนำ

แนวทางดังกล่าวมาใช้ พบว่า สื่อสมัยใหม่อาจจะช่วยสร้างความเคลื่อนไหวกับความตื่นเต้นได้เพียงชั่วคราวแต่ไม่ยั่งยืน รวมถึงอยากให้พิพิธภัณฑ์เหมือนกับพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ สิ่งที่คุณทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านต้องการ คำตอบที่ได้คือการแสดงที่ดีมีรูปแบบน่าสนใจ และทันสมัย ดูแล้วสนุกดี มีนิทรรศการพิเศษระดับโลก การออกแบบห้องจัดแสดงมีกิจกรรมมากมาย ให้ผู้เข้าชม ได้เข้าร่วม มีร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เดินทางสะดวก เจ้าหน้าที่ต้อนรับดี รายละเอียดเหล่านี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ฉันอยากจะให้พิพิธภัณฑ์ไทยไปให้ถึง ซึ่งเป็นสภาพปัญหาสถานการณ์ของพิพิธภัณฑ์ไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น(ประภัศร โพธิ์ศรีทอง.2549. : 48-55) 1.การสื่อสารและการแปลความหมาย ผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องราวที่นิทรรศการนั้นนำเสนอมาก่อนก็จะไม่สนใจ เนื้อหาทางวิชาการ นิทรรศการในพิพิธภัณฑ์มักเต็มไปด้วยข้อความจำนวนมากเกินกว่าที่ผู้เข้าชมจะสามารถอ่านได้หมด หรือบางครั้งก็เต็มไปด้วยศัพท์ทางวิชาการ ยากแก่ความเข้าใจ ของผู้เข้าชม โดยเฉพาะเยาวชน 2.การจัดแสดง ส่วนใหญ่การจัดแสดงล้ำสมัย ไม่ว่าจะเป็นป้ายคำบรรยายประกอบภาพสีสันสดใส ขาดความเคลื่อนไหว และไร้ชีวิต แต่เมื่อบางแห่งความสำคัญไปที่การพัฒนาารูปแบบนิทรรศการให้น่าสนใจและทันสมัย โดยการนำเสนอสำเร็จรูปมาใช้ หุ่นจำลองพร้อมฉากเหตุการณ์ วิดีทัศน์ และสื่อคอมพิวเตอร์ ชำรุด ก็พบว่าเมื่อเปิดให้บริการในระยะแรกๆ ก็สามารถสร้างความตื่นเต้นและเป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้ชมมาก แต่ก็จืดชืดในเวลาอันรวดเร็ว เมื่อขาดบุคลากรและงบประมาณในการซ่อมบำรุง ทำให้พิพิธภัณฑ์กลับไปล้ำสมัย ขาดความเคลื่อนไหว และไร้ชีวิตเช่นเดิม 3.งบประมาณและบุคลากรที่รัฐบาลให้แก่พิพิธภัณฑ์ ไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้พิพิธภัณฑ์ ทำให้ไม่สามารถเติบโตเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ประชาชนได้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่เคยได้รับการเหลียวแลจากภาครัฐ และต้องดำเนินการตามอัตภาพ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านวัฒนธรรม จึงมักถูกจัดอันดับความสำคัญท้ายๆ ในภารกิจของรัฐ และองค์กรท้องถิ่น รวมถึงประชาชน ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการแก้ปัญหาเรื่องปากท้อง บางครั้งการสนับสนุนของรัฐบาลจัดสรรมาให้เพื่อต้นตอในการสร้างผลงาน เงินงบประมาณเหล่านั้น 4.กระบวนการจัดนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ ในประเทศไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มิมีระยะเวลาเตรียมการและดำเนินงานไม่มากนัก 5.ผู้เข้าชม วัฒนธรรมและการศึกษามีน้อยกว่า คนไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ความสนใจต่อเรื่องศิลปะ เริงริการแข่งขันของวิถีชีวิตคนไทยที่ทำให้คนเคยชินกับการเสพสิ่งต่างๆ อย่างฉาบฉวย และ สื่อและสิ่งที่ย่อยง่าย สะดวก และสบาย กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากกว่างานศิลปวัฒนธรรม ที่ลุ่มลึก พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่อันดับท้ายๆ ที่คนไทยคิดจะเดินทางไป สิ่งที่คุณคิดถึง คือ ร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า เด็กไทยบางคนไม่เคยไป พิพิธภัณฑ์เลยนอกจากโรงเรียนจะจัดทัศนศึกษา ถ้าครูจัดทัศนศึกษาครูก็จะมอบหมายงานให้ศึกษา ก่อนเข้าชม นักเรียนก็จะกังวลกับโดยใช้เวลาส่วนใหญ่การจดจากป้ายนิทรรศการ และการฟังเจ้าหน้าที่รูปแบบการเรียนรู้จึงเป็นในลักษณะการบังคับและขาดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการที่จะเรียนรู้ของแต่ละคน หรือถ้าหากไปกับครอบครัวสิ่งที่ได้มากกว่าความรู้คือ รูปถ่าย และของที่ระลึก ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบเป็นวงจรการแก้ไขปัญหายากทำได้ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งที่พิพิธภัณฑ์หลายประเทศ ให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนางานด้านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมกับการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในชุมชน และท้องถิ่น

ซึ่งผู้วิจัยสนใจในการศึกษาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการบริหารจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่จะต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิตในทุกรูปแบบ ซึ่งศึกษาแนวทางในการพัฒนาผู้จัดการศึกษาตลอดชีวิตตาม พรบ.การศึกษา

มาตรา 25 พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญของท้องถิ่นแต่ละแห่งในชุมชนเป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าที่ท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างสำคัญยิ่ง ซึ่งการวิจัยนี้จะได้นำแนวทางในการพัฒนาและกรอบในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในประเทศไทย
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นของประเทศไทย

นิยามศัพท์

พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น หมายถึง พิพิธภัณฑสถานที่เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่น และผู้จัดเป็นชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งชุมชนดำเนินการบริหารจัดการ ไม่ใช่ของบุคคลใดคนหนึ่ง มีความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาการจัดแสดง ทางด้านประวัติศาสตร์และทางสังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นดังนั้นการจัดพิพิธภัณฑสถานไม่เพียงการจัดแสดงสิ่งของบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว จะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ทางสังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่างๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่น อาศัยความร่วมมือของคนในท้องถิ่น และการประสานกันทั้งภาครัฐและเอกชนและชุมชน ให้ท้องถิ่นมีการจัดการแหล่งเรียนรู้ สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบเรียบง่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนในท้องถิ่นที่จะได้รับประโยชน์เป็นหลัก เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลในท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีการจัดการเป็นแหล่งเรียนรู้ของทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ในการศึกษาสภาพและปัญหา และแนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็นการวิจัยโดยใช้เชิงปริมาณ 22 พิพิธภัณฑสถาน ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพศึกษาโดย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารงานพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น จำนวน 22 พิพิธภัณฑสถาน ด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารงานพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ด้วยการศึกษา 4 พิพิธภัณฑสถานด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นพิพิธภัณฑสถานที่กระจายอยู่ 4 ภาคของประเทศไทย ได้แก่

1. พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นจันทบุรี จ.นครสวรรค์
2. พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นหนองบัว จ.กาญจนบุรี
3. พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นระยอง จ.สงขลา
4. พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ภูประภาชัย จ.ขอนแก่น

เกณฑ์ในการคัดเลือกพิพิธภัณฑสถานด้วยมีการบริหารจัดการด้วยท้องถิ่นชุมชน หรือเกิดจากความต้องการของคนในท้องถิ่น ไม่เป็นเจ้าของคนเดียว ดำเนินกิจกรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี และใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการจัดเวที

เสวนา สนทนากลุ่มเน้นการมีส่วนร่วมประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษา เยาวชน ราษฎรชาวบ้านและประชาชนในท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ คือ แนวคำถามในการเสวนา ใน 4 มิติ เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ และนำเสนอในลักษณะการเขียนบรรยาย ซึ่งแนวทางการบริหารจัดการจัดการเชิงสมดุลในการวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาของพิพิธภัณฑ์

จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นด้านโครงสร้าง และแผนงานสำหรับผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจำนวน 22 พิพิธภัณฑ์ พบว่า ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุด

1) สภาพการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.37$) โดยพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีเป้าหมายในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ มีแผนงานในการประชาสัมพันธ์ และมีโครงสร้างในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดการด้านโครงสร้าง และแผนการดำเนินงานระยะสั้น และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน อยู่ในระดับปานกลาง และแผนการจัดการด้านงบประมาณ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{x}=1.86$)

2) สภาพการบริหารด้านการมีส่วนร่วมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.34$) โดยพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน และองค์กรต่างๆ มีเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนในท้องถิ่น มีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ระดับน้อยที่สุด คือ พิพิธภัณฑ์จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}=1.87$)

3) สภาพการบริหารจัดการด้านทรัพยากรพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.14$) โดยพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน การรวบรวมวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ หอจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์ อยู่ในระดับปานกลาง และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย คือ การสนับสนุนเงินทุนภาครัฐ ($\bar{x}=1.73$) และมีภัณฑารักษ์ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=1.64$)

4) สภาพการบริหารจัดการด้านการบริการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=2.29$) โดยพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีบริการการนำชมพิพิธภัณฑ์หรือชุมชนโดยรอบ ($\bar{x}=2.91$) บริการห้องน้ำ ($\bar{x}=2.82$) การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงกับคนในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการด้านการบริการ ระดับน้อยที่สุด คือ การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม ($\bar{x}=1.64$) การจำหน่ายบัตรเข้าชม ($\bar{x}=1.27$)

ผลการศึกษาปัญหาของพิพิธภัณฑ์สรุปปัญหาในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

1. ด้านโครงสร้างการบริหารและแผนงาน ซึ่งประสบปัญหาแผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ และต้องการแก้ไขเร่งด่วน 3 ลำดับแรก คือ 1) แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ 2) โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑ์และแผนในการดำเนินงานและกิจกรรม 3) แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร

2. ด้านการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งประสบปัญหาการจัดหลักสูตรในท้องถิ่น ขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมร่วมกัน ความร่วมมือของคนในท้องถิ่นโดยปัญหาเร่งด่วนที่

ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจำนวน 3 ลำดับแรก คือ 1)การจัดหลักสูตรในท้องถิ่น 2)ขาดผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม 3)เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมร่วมกัน

3. ด้านการบริหารจัดการด้านทรัพยากร ซึ่งประสบปัญหา ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ผู้มีความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้อุปกรณ์ การจัดหาเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์ และปัญหา ด้านสถานที่ โดยปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจำนวน 3 ลำดับแรก คือ 1)ด้านวัสดุ อุปกรณ์ 2)การจัดเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์และด้านการพัฒนาบุคลากร 3)การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น

4. ด้านการบริหารจัดการด้านการบริการ ซึ่งประสบปัญหา การจัดการบริการห้องสมุด การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ประสบปัญหา ด้านความรู้เรื่องการตลาด ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก โดยปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการให้ดำเนินการแก้ไขมากที่สุดจำนวน 3 ลำดับแรก คือ 1)ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกและด้านความรู้เรื่องการตลาด 2)ขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดการด้านประชาสัมพันธ์ 3)ด้านความรู้เรื่องการบริการ

สรุปสภาพปัญหาและความต้องการ คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาในเรื่องของแผนในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ โครงสร้างในการบริหารงาน และการวางแผนในด้านบุคลากรในพิพิธภัณฑ์, การเชื่อมโยงความรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตรท้องถิ่น ผู้นำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ ความต้องการทรัพยากรด้านวัสดุ อุปกรณ์ การพัฒนาบุคลากรในพิพิธภัณฑ์ การจัดและเนื้อหาพิพิธภัณฑ์การสืบค้นความเป็นมา การบริการที่ต้องการพัฒนา คือ ด้านการตลาด ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึก และความรู้เรื่องการบริการ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ จากการศึกษาเชิงคุณภาพในการจัดการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แนวปฏิบัติที่ดีของ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 4 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ 1) พิพิธภัณฑ์จันเสน จ.นครสวรรค์ 2)พิพิธภัณฑ์ระโนด จ.สงขลา 3)พิพิธภัณฑ์หนองขาวจ.กาญจนบุรี 4)พิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ภูประภาชัย จ.ขอนแก่น ผลการศึกษาจากการนำมาวิเคราะห์ใน 4 มิติตามกรอบการบริหารแบบสมดุล พบว่า

มิติที่ 1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน ประกอบด้วย

- 1.1 จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ พันธกิจ ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์
- 1.2 โครงสร้างการบริหาร
- 1.3 แผนในการดำเนินกิจกรรมรายปี

พิพิธภัณฑ์มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ มีโครงสร้างการบริหาร มีแผนในการดำเนินงาน หรือกิจกรรมในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์นั้นไปถึง วิสัยทัศน์ และ เป้าหมายของการจัดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ซึ่งพิพิธภัณฑ์สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริจันทร์ คุ่มโกคา.2558: 2756. ในด้านการบริหารองค์กร ซึ่งทั้ง 4 พิพิธภัณฑ์พบว่า มีโครงสร้างในการบริหารจัดการซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะมีโครงสร้างแบบแบ่งฝ่ายงาน และ โครงสร้างเป็นคณะทำงานเพียงชุดเดียวในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์นอกจากนั้นพิพิธภัณฑ์ยังมีแผนงานสอดคล้องกับวิถีชีวิตประเพณีสำคัญของท้องถิ่น

โครงสร้างการบริหารงานพิพิธภัณฑ พิพิธภัณฑ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบแบบแผน แบ่งเป็นฝ่ายงานต่างๆ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย โครงสร้างในการบริหาร มีการแบ่งฝ่ายงานในการรับผิดชอบและดำเนินงานแผนในการดำเนินกิจกรรม แผนงานในการใช้งบประมาณ มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน ซึ่งพิพิธภัณฑจันเสนมีการจัดกิจกรรมและโครงการในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑที่มีแผนงานในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนั้นพิพิธภัณฑหนองขาว พิพิธภัณฑระโนดและ พิพิธภัณฑภูประภาชัย มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย โครงสร้างในการบริหาร มีคณะกรรมการและคณะดำเนินการ ในการบริหารงานพิพิธภัณฑ มีการดำเนินงานพิพิธภัณฑด้วยคณะทำงานชุดใหญ่ในบริหารงานแบบบูรณาการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานพิพิธภัณฑ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑท้องถิ่น

แผนงานในการจัดกิจกรรม พิพิธภัณฑจันเสนและพิพิธภัณฑหนองขาว มีการวางแผนงานในการทำงานเป็นปฏิทินกิจกรรม 12 เดือน ซึ่งจะมีการดำเนินกิจกรรมตามประเพณีที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเชื่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ดังเห็นได้จากการสนทนาจากคำกล่าวว่า “อย่างปฏิทินมี 12 เดือน ใน 1 ปี หลวงพ่อจะมีปฏิทิน 12 เดือน ประเพณี 12 เดือน ว่าเดือนนี้ทำอะไร ก็จะทำโดยเฉพาะประชุม แล้วเดือนนี้ทำอะไร ก็ประชุม ก็จะเป็นประเพณี 12 เดือน งานประจำปีของเราที่เด่นๆ ตรงนี้ก็คือ สงกรานต์ อย่างเทศบาลเป็นเจ้าภาพได้จัดก็คือ ลอยกระทง กับสงกรานต์ แต่ก็ดึงส่วนร่วมเข้ามาที่พิพิธภัณฑ ผลที่ได้คือ รายได้”(พยุ่ง ใบแย้ม. 2559) และ “ประเพณีสงกรานต์มีมาเป็นแผนหลักพิพิธภัณฑ ประเพณีสงกรานต์จะมีทุกปีความเชื่อของคนในท้องถิ่น เราก็ประชาสัมพันธ์ให้คนมาสงกรานต์แล้วออกมาให้ความสำคัญกับพิพิธภัณฑตรงนี้ ขึ้นมาชมสิ่งที่เราจัดแสดง ก็เป็นการประชาสัมพันธ์ให้พิพิธภัณฑของเรายั่งยืนเพราะเรามีประเพณีหลักอยู่แล้วมาสนับสนุนพิพิธภัณฑ”(ทอง ศีลวงษ์. 2560) “ชุมชนจันเสน วัดจันเสน มีความแตกต่างจากท้องถิ่นอื่นอยู่อย่างหนึ่ง ก็คือ วัด หรือ ชุมชน มีเกี่ยวกับแนววัฒนธรรม ประเพณีประจำท้องถิ่นอยู่ อันนี้เราดึงเข้ามาเป็นโครงสร้างได้ คือ ประเพณีของท้องถิ่น เช่น อย่างปีใหม่เราก็มีการตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง แล้วก็วันมาฆบูชาเชื่อมโยงถึงศาสนาด้วยอยู่ในวัด มีการบวชชีพรามณ์ วันสงกรานต์ วันกวนข้าวทิพย์ วันเข้าพรรษา เทศน์มหาชาติ ตักบาตรเทโวอะไรต่างๆ เรามีประเพณีของท้องถิ่นอยู่ เราดึงเข้ามาบริหารจัดการให้เป็นโครงสร้างของพิพิธภัณฑ เป็นแหล่งเรียนรู้ ประเพณีนี้เราให้ความสำคัญแล้วโยงเข้าไปหาศาสนาแล้วศาสนาก็โยงมาถึงพิพิธภัณฑ โยงกันไปโยงกันมาอย่างนี้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้”(นารัตน์ ทองแท้.2559)

มิติที่ 2 ด้านการบริหารจัดการมีส่วนร่วม องค์ประกอบด้วย

- 2.1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- 2.2 การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา
- 2.3 เครือข่ายภายในและภายนอก
- 2.4 ผู้นำทำกิจกรรมในท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ถือ เป็นสิ่งสำคัญของพิพิธภัณฑท้องถิ่นความเป็นชุมชนและการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของคนในท้องถิ่นชุมชน จะเป็นสิ่งที่ทำให้พิพิธภัณฑมีการขับเคลื่อนความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการศึกษาของคนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความรักท้องถิ่น และให้ความรู้กับทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัด นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับลักษณะของการบริหารงานพิพิธภัณฑ การดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเครือข่าย ซึ่งนับว่าชุมชนของไทยในอดีต คือ การรวมตัวกันของกลุ่มคนในท้องถิ่น บ้าน วัด และโรงเรียน โดยการศึกษาไทยสมัยก่อนเริ่มเกิดครั้งแรกในวัด ทำให้พระสงฆ์มีความสนใจเก็บของเก่าและการบริจาคสิ่งของมาไว้ที่วัดเกิดจากแรงศรัทธาจึงการเป็นศูนย์รวมสิ่งของที่มีในท้องถิ่น ปัจจุบันหน่วยงานราชการ ในท้องถิ่นยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนพิพิธภัณฑท้องถิ่น ในลักษณะของ บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน จากการศึกษาพิพิธภัณฑจันเสน

เน้นการมีส่วนร่วมของพิพิธภัณฑสถานเป็นศูนย์กลางโดยอาศัยแรงศรัทธาในพุทธศาสนา ศูนย์กลางในการดำเนินงานด้วยใจที่รักในชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดพิพิธภัณฑสถานให้มีชีวิตในการขับเคลื่อน นอกจากนั้นชุมชนหนองขาวเป็นเมืองพิพิธภัณฑสถานคือไม่มีเพียงตัวอาคารพิพิธภัณฑสถานเท่านั้น แต่ทั้งชุมชนท้องถิ่นเป็นจัดเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งการเรียนรู้ ทุกคนในหนองขาวมีองค์ความรู้ มีความยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ เกิดการร่วมแรงร่วมใจร่วมมือกันระหว่างคนในท้องถิ่นช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความสามัคคีของคนในหมู่บ้านหนองขาว เป็นสิ่งสำคัญในการทำงานพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นให้ยั่งยืน นอกจากนั้นต้องเกิดการความต้องการของคนในท้องถิ่นดังเห็นได้จากการสนทนาจากคำกล่าวว่า “ตอนที่ทำพิพิธภัณฑสถาน ก่อนลงมือทำเราก็มีการทำประชาคมติก่อนก็คือ คุณอเนก เขาบอก ว่า พี่ต้องเชิญ คนระโนด มานั่งคุยกันก่อนว่าจะเอาไหมพิพิธภัณฑสถาน เราก็เชิญคนระโนดทั่วไปมา แล้วก็ อบรมต่างๆ มาร่วมกันประชุมว่าเราจะทำพิพิธภัณฑสถาน และขอความคิดเห็น”(ชนิษฐา วิเศษสาธิต.2560)

สถาบันการศึกษา หน่วยงานในท้องถิ่นสัมพันธ์กับแนวคิด บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน ในการมีส่วนร่วมทุกคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑสถาน คือ บ้าน หรือ คนในชุมชน ผู้บริหารพิพิธภัณฑสถานที่น่าโดยเจ้าอาวาสท่านมีวิสัยทัศน์ ในการนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ประกอบกับท้องถิ่นชุมชนมีการนำการมีส่วนร่วมเห็นความสำคัญของอดีตเจ้าอาวาสที่มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานโดยให้คนในชุมชนมีส่วนเป็นเจ้าของ โรงเรียน หรือ สถาบันการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารงานพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งพิพิธภัณฑสถานจะมีการประชุม ทุกๆ 3 เดือน 6 เดือน เกิดการรวมกลุ่ม ในการขับเคลื่อน กลุ่มอาชีพ ชมรมเรารักถิ่นฐาน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมทอผ้าด้วยกี่กระตุกกลุ่มจักรสาน และกลุ่มขนมของฝาก โดยทุกคนในชุมชน เด็กและเยาวชน นักเรียน ครู เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและการร่วมมือกันกับโรงเรียนในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น โดยบูรณาการกับหลักสูตรในสถานศึกษาโดยใช้โครงการ หรือใบงานในการศึกษาแหล่งโบราณสถานในท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นยังเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการศึกษาในโรงเรียนดังเห็นได้จากการสนทนาจากคำกล่าวว่า “ตามหลักสูตรที่เราบรรจุเข้าไปเราจะเขียนหัวหลักสูตรว่า หลักสูตรท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ปรางค์กู่ประภาชัย ในหลักสูตรนั้นเราจะบอกถึงประวัติบอกถึงอะไรที่อยู่ในนั้นก็จะเป็นประวัติเพราะว่าเด็กส่วนมากหรือประชาชนส่วนมากที่อยู่ที่นี่จะไม่รู้ซึ่งว่าในสถานที่ปรางค์กู่ของเรา เด็กบางคนหรือว่าเด็กหลายๆ คนจะไม่ทราบว่าตรงไหนเป็นองค์ประธาน ตรงไหนเป็นลายเป็นอะไร เราจะเจาะลึกลงไปตรงนี้ ซึ่งจะไปบรรจุลงไปแล้วจัดแผนการสอน”(สำเนียง ดีโว.2560)

เครือข่ายพิพิธภัณฑสถานภายนอกและภายในชุมชน เครือข่ายพิพิธภัณฑสถานภายในชุมชนเป็นเครือข่ายกับปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มอาชีพ พิพิธภัณฑสถานส่วนบุคคลเชื่อมโยงและสนับสนุนการดำเนินงาน เครือข่ายภายนอกชุมชนเป็นพิพิธภัณฑสถานเครือข่าย(อลงกรณ์ จุฑาเกตุ,2557: 1122-1123) เช่น เครือข่ายพิพิธภัณฑสถานภาคเหนือ ภาคกลาง การเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นจุดเด่นสำหรับพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นซึ่งพิพิธภัณฑสถานสามารถสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานกับชุมชนท้องถิ่นด้วยการสร้างกิจกรรมเชื่อมโยงไปยังบ้านของปราชญ์ชาวบ้านแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

มิติที่ 3 ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร องค์ประกอบด้วย

- 3.1 การบริหารจัดการงานบุคลากร
- 3.2 การบริหารจัดการงานงบประมาณ
- 3.3 การจัดการด้านทรัพยากรวัตถุ ทรัพยากรโบราณสถาน การดูแลรักษา
- 3.4 การจัดแสดงนิทรรศการ
- 3.5 สถานที่ตัวอาคารพิพิธภัณฑสถาน
- 3.7 สื่อ วัสดุ เทคโนโลยี

การบริหารทรัพยากรบุคคลพิพิธภัณฑ์ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรแหล่งโบราณคดี สถานที่ วัสดุ สื่อ และเทคโนโลยี งบประมาณ การดูแลและอนุรักษ์ ซึ่งเป็นทรัพยากรมีการจัดทำทะเบียนประวัติวัตถุพิพิธภัณฑ์การจัดแสดงมีการแบ่งออกเป็นช่วงของการพัฒนาท้องถิ่นชุมชน โดยเล่าเรื่องราวตั้งแต่ อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของท้องถิ่น โดยเล่าเรื่องราวเพื่อให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ และเป็นพื้นที่สาธารณะทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และทุกคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ ทรัพยากรลักษณะอาคารที่ถาวร เพื่อในการจัดเก็บอนุรักษ์ รักษาวัตถุจัดแสดง มีการพัฒนาบุคลากรในการให้ความรู้พิพิธภัณฑ์ในการดำเนินงานสงวนรักษา อนุรักษ์ ให้การศึกษาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์

การบริหารจัดการงานบุคลากร ให้มีความรู้ในการเข้ามามีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑ์ การทำทะเบียนวัตถุ ความรู้เรื่องการดูแลรักษาพิพิธภัณฑ์จันทน์และหนองขาวได้ดำเนินกิจกรรมสร้าง และพัฒนาคอนในท้องถิ่นเป็นผู้นำชมได้มีการพัฒนาบุคลากร สนับสนุนให้ทุนการศึกษา พัฒนากันฑารักษ์ เพื่อกลับมาพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยให้ทุนศึกษาต่อ แล้วนำความรู้กลับมาทำงานให้กับพิพิธภัณฑ์พัฒนาท้องถิ่นต่อไป และมีการพัฒนาศักยภาพนักเรียนให้เป็น ยุวมัคคุเทศก์ในการนำชมซึ่งจะรับผิดชอบนำชมและอธิบายให้ความรู้ ดังเห็นได้จากการสนทนาจาก คำกล่าวที่ว่า “เรื่องของยุวมัคคุเทศก์สำเร็จก็ด้วยอาศัยครู ครูมีบทบาทสำคัญได้รับการสนับสนุนก็พูดไปแล้วจาก องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ดำเนินงานมาก็ถือว่าประสบความสำเร็จ แล้วเด็กๆ ก็มาทำงานตรงนี้โดยได้รับความร่วมมือจากทางโรงเรียน แล้วก็เป็นที่ศึกษาดูงานจากที่อื่นด้วย ในขณะเวลาเราอบรมอะไรจะมีท้องถิ่นอื่นมาอบรมกับเราด้วย หรือไม่กี่เชิญยุวมัคคุเทศก์ของเราไปเป็นวิทยากรที่อื่น นี่คือมีบทบาทส่งเสริมตรงนี้ วิธีการบริหารจัดการด้าน ทรัพยากร ยุวมัคคุเทศก์รุ่นแรกๆ ไปได้ดี แต่ข้อสำคัญเราได้พ่อแม่ของเด็กๆ ยุวมัคคุเทศก์ เขาภูมิใจในลูกเขาทำงาน ตรงนี้ ลูกเขาได้สัมผัสกับบุคคลหลากหลายที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์นี้”(นาร์ตน์ ทองแท้. 2560)

นิทรรศการถาวรและชั่วคราว การจัดแสดงมีการแบ่งออกเป็นช่วงของการพัฒนาท้องถิ่นชุมชนโดยเล่าเรื่องราวตั้งแต่ อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของท้องถิ่น นิทรรศการมีการจัดแสดงถาวรที่ลงทุนในการจัดและมีโครงสร้างถาวรใช้ระยะเวลาปรับเปลี่ยนหลายปี นอกจากนั้นนิทรรศการชั่วคราวจะเปลี่ยนไปตามประเพณีและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละเดือนของท้องถิ่นสลับเปลี่ยนหมุนเวียนเพื่อให้ผู้ชมกลับมาชมพิพิธภัณฑ์อีก

มีการออกแบบอาคารที่ได้มีการออกแบบอาคารอย่างเหมาะสม สถานที่และอาคารพิพิธภัณฑ์ มีห้องจัดแสดงแบ่งเป็นโซนๆ และมีการลงทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นระบบซึ่งได้รับการช่วยเหลือในระยะการก่อตั้งให้ความช่วยเหลือและได้รับการสนับสนุนในการก่อสร้างในระยะเริ่มต้น มีการออกแบบและการจัดแสดง มีห้องเก็บวัตถุพิพิธภัณฑ์ และป้ายแสดงประวัติความเป็นมาของวัตถุ

สื่อ วัสดุ เทคโนโลยี มีการออกแบบและจัดแสดงเป็นอย่างดีใช้แสงการออกแบบใช้แสงในการส่องวัตถุจัดแสดง และการจัดจำลอง วิดีทัศน์ นิทรรศการ มีวัตถุจัดแสดงที่มีการดูแลรักษา มีการจัดแสดงนิทรรศการเสมือนจริงสร้างบรรยากาศในการชม มีป้ายนิทรรศการและป้ายแสดงบอกประวัติวัตถุ

มิติที่ 4 การบริหารจัดการด้านการบริการ ประกอบด้วย

- 4.1 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
- 4.2 บริการป้ายและนิทรรศการถาวรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
- 4.3 บริการนำชมเส้นทางการนำชมในชุมชน
- 4.4 การประชาสัมพันธ์
- 4.5 การจำหน่ายของที่ระลึกอาหารและเครื่องดื่ม

สิ่งสำคัญของการบริการงานพิพิธภัณฑ์คือการจัดให้ความรู้โดยเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ อนุรักษ์ดูแล บริบาลเก็บรักษาสิ่งของตามยุคสมัยเพื่อศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า เผยแพร่องค์ความรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกและการ บริการด้านการศึกษา การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ใช่เพียงการจัด แสดงและตั้งวัตถุเพียงอย่างเดียวแต่การดำเนินงานกิจกรรมนั้นจะทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเกิดความเคลื่อนไหว กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ได้ผูกกับศาสนา คือ พื้นที่ของวัดที่ใช้ในการขับเคลื่อนตามแนววัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งจัด กิจกรรมเป็น 12 เดือนตามประเพณีไทย ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนั้นยังมีกิจกรรม เช่น ให้ฝึกทำ ดอกไม้จากใบเตย ภูเขา การทอผ้า ทำขนมตาล การทอผ้าขาวม้า

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งสำคัญของการจัดการบริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในการ ส่งเสริมการเรียนรู้แต่ละพิพิธภัณฑ์จะมีกิจกรรมแตกต่างกันไปตามประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อศาสนา ซึ่ง พิพิธภัณฑ์ต้องจัดกิจกรรมสอดคล้องกับประเพณี เช่น ในภาคอีสานมีประเพณี ฮีต 12 คลอง 14 เป็นกิจกรรมได้ตลอด ทั้งปีเพื่อส่งเสริมในการทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกับพิพิธภัณฑ์ ดังเห็นได้จากการสนทนาจากคำกล่าวว่า “การเพิ่ม ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรม เพราะเรามองว่า การเคลื่อนไหวพิพิธภัณฑ์ที่ดีที่สุดก็คือ เรื่องของการจัดกิจกรรม กิจกรรมจะเป็นตัวที่ทำให้คนต่างๆ ที่เข้ามากับเราเกิดการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ เกิดการสร้างเครือข่ายขึ้นมา อย่าง วันนี้ที่มาคุยกันได้ว่าพิพิธภัณฑ์อื่นๆ มีวิธีการ มีรูปแบบอย่างไร ในการเรียนรู้ ถือว่ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันนะคะ ส่วนยุทธศาสตร์นะคะ ก็คือเห็นคุณค่าแหล่งเรียนรู้ของเรา คือ พิพิธภัณฑ์จันทเสนเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพราะเวลาหลายๆ ครั้งที่ไปเยี่ยมชมเรา ไปดูงานเรา ก็คืออยากได้ของเขาด้วย เราไม่ได้ต้องการที่จะเอาของเราใส่ ไปๆ แต่เรามองว่าการที่รับรู้จากผู้อื่น เป็นการพัฒนาตัวเองนะคะ และประสบการณ์ การสร้างเครือข่าย”(นารัตน์ ทองแท้.2560)

การประชาสัมพันธ์ เป็นงานในการแจ้งข้อมูลข่าวสารในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์เป็นการบริการ ให้ผู้คนในชุมชน ในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นได้รับรู้และเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนั้นยังสามารถใช้เทคโนโลยี เว็บไซต์ Facebook YouTube สื่อสังคมออนไลน์ ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ของที่ระลึก นอกจากรายได้เข้าพิพิธภัณฑ์แล้วของที่ระลึกยังสร้างรายได้ภายในชุมชนเกิดการเรียนรู้เช่น กลุ่มอาชีพมาทำงานให้กับพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น ในการจำหน่ายของที่ระลึกเป็นการบริหาร แบบครบวงจร ดังเห็นได้จากการสนทนาจากคำกล่าวว่า “ระลึกกลับไป ถ้า 1 ชิ้น มันคือตัวแทน ตัวแทนของชุมชน เรา ถูกไหม ผ้า 1 ชิ้น จากไหน ผ้านี้มาจากไหน ซื้อมาจากไหน ซื้อมาจากพิพิธภัณฑ์จันทเสน สวยไหม สวย ลองไปดูสิ คือ มันได้เรื่องของการประชาสัมพันธ์ ได้เรื่องของการผูกมิตรไมตรีด้วย เพราะว่ามานี้ไม่ใช่มาถึงซื้อแล้วกลับเลยนะ ต้องนั่งคุย ต้องนั่งอะไร ถามว่านี่คืออะไร นั่นคืออะไร คือมันได้ปฏิสัมพันธ์ ไข้ไหม ครมมองว่าการปฏิสัมพันธ์ มันเรื่อง ของการสร้าง ผูกมิตรไมตรีกันมากกว่าตรงนี้”(นารัตน์ ทองแท้.2559)

บริการนำชม ควรมีเส้นทางในการนำชมแบ่งออกเป็นโซนๆ เพื่อให้สะดวกในการเล่าถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น มีแผนที่แสดงห้องนิทรรศการ ควรมีการจัดการจำหน่ายของที่ระลึกเพื่อหารายได้ในการพัฒนา และบำรุงรักษาพิพิธภัณฑ์ เป็นสิ่งของที่เป็นคุณค่าทางจิตใจเห็นได้จากการสนทนาจากคำกล่าวว่า “นักท่องเที่ยวมา ดูก็อาศัยครู ด้วยแล้วก็เจ้าหน้าที่ให้บริการ ให้การต้อนรับแก่ผู้ที่มาเยือนมาศึกษาและอธิบายนำชมอะไรต่างๆ รวมทั้งไปชมในเมืองโบราณจันทเสนด้วย แล้ว ยุวมัคคุเทศก์นี้เขาจะคุยได้หมดเลย ในชุมชนของตัวเองนำชมคุยได้ หมด”(ชนิษฐา รุ่งเรืองวิโรจน์. 2559)

จากข้อมูลในการจัดสนทนากลุ่มแนวทางการบริหารจัดการที่ดี 4 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้ วิเคราะห์ เปรียบเทียบและหาข้อสรุปโดยใช้กรอบการบริหารจัดการแบบสมดุล โดยใช้หลักการบริหารจัดการ BSC โดยนำหลักการจัดการด้านการบริหารในการจัดหมวดหมู่เป็นแนวทางในการบริหาร

จากแนวคิดการบริหารแบบสมดุล Balanced Scorecard (BSC) แนวคิดของ โรเบิร์ต เอส .แคแลน (Robbert s.Kaplan) ได้นำเสนอเครื่องมือของการจัดการองค์กรสมัยใหม่ ที่เรียกว่า Balanced Scorecard เน้นการหาคำตอบเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จ ด้านการเงิน ด้านลูกค้าหรือผู้รับบริการ และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล องค์กรควรทำอย่างไร มุมมองผู้รับบริการเน้นการตอบคำถามที่ว่าเพื่อให้องค์กรบรรลุ วิสัยทัศน์ทำอย่างไรเพื่อตอบสนองต่อลูกค้า มุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ มุมมองการเรียนรู้และการเติบโตเน้นการตอบสู่วิสัยทัศน์ทำอย่างไรให้องค์กรไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กรและนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์โดยเป็นกรอบการบริหารจัดการที่ครบทั้ง 4 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้ผนวกกับกรอบมาตรฐานการดำเนินงานแนวทางการบริหารตามกรอบมาตรฐานสากลในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ A Minimum Standard for Museums This Code represents a minimum standard for museums. It is presented as a series of principles supported by guidelines of desirable professional practice. ICOM (Running a Museum: A Practical Handbook ICOM Code of Professional Ethics, 2004 : 221) 1. พิพิธภัณฑ์รักษาส่งเสริมและรักษามรดกทางมรดกทางวัฒนธรรมทางธรรมชาติของมนุษย์ จุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ ทรัพยากรทางกายภาพ Physical resources ทรัพยากรทางการเงิน Financial resources ทรัพยากรบุคคล Personnel 2. พิพิธภัณฑ์เป็นที่เก็บรักษาสะสมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและเป็นที่น่าไว้วางใจแสวงหาสะสม การเก็บรักษา นำออกมาจัดแสดงเผยแพร่ การดูแลรักษา 3. พิพิธภัณฑ์ยึดหลักในการจัดตั้งเพื่อส่งเสริมความรู้หลักพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การค้นคว้ารวบรวมหลักฐาน และการวิจัย 4. พิพิธภัณฑ์สร้างให้เกิดความชื่นชม ความเพลิดเพลิน ความเข้าใจในธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม การจัดแสดงและนิทรรศการ แหล่งทรัพยากร 5. พิพิธภัณฑ์เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงการบริการสาธารณะ การบริการพลเมือง 6. พิพิธภัณฑ์ทำงานร่วมมือกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ดันกำเนิดในการบริการ ดันกำเนิดพิพิธภัณฑ์ ให้มีความสำคัญกับการบริการชุมชน 7. พิพิธภัณฑ์ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง 8. พิพิธภัณฑ์ดำเนินงานอย่างมีอาชีพ การปฏิบัติอย่างมีอาชีพ ไม่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ซึ่งนำหลักการมาปรับให้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์

1.มิติการบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน มุ่งเน้นมุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ภายในในมุมมองนี้จึงต้องมองการจัดการในเรื่องแผนงานและโครงสร้างในการบริหารจัดการ ภาพรวมที่เป็นแผนงานในการพัฒนางานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยเน้นการบริหารจัดการที่มีการวางแผน โดยเป็นการทำงานของพิพิธภัณฑ์ในมุมมองที่เน้นภายในของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงาน ที่ชัดเจน มีโครงสร้างการบริหาร

2.มิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม เน้นการเติบโตเน้นการตอบสู่วิสัยทัศน์ ทำอย่างไรให้องค์กรไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร (Learning and Growth) ในมุมมองนี้การที่จะทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ จำเป็นต้องการที่จะมองในเรื่องของความเติบโตเพื่อจะให้พิพิธภัณฑ์สามารถขับเคลื่อนได้จึงจะต้องมองในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นของคน

ทุกคนในท้องถิ่นช่วยกันรักษาและดูแลพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นของตนเองร่วมกันสร้างสรรค์ การร่วมกันทุกภาคส่วนเข้ามา มีบทบาทให้การดำเนินงานพิพิธภัณฑสถานที่มีความยั่งยืนต่อไป

3.มิติการบริหารจัดการด้านทรัพยากร ให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จด้านการเงิน องค์กรควรทำอย่างไร องค์กรการจัดการด้านการเงิน(Financial Perspective) พิพิธภัณฑสถานมีทรัพยากรจำนวนมาก ซึ่งเป็นกระบวนการจากภายในพิพิธภัณฑสถานที่จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งเรื่อง บุคลากร เงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ หรือแม้แต่องค์ความรู้ที่มีอยู่จำเป็นต้องใช้ทุน มีการจัดการองค์ความรู้อย่างไร ในมุมมองนี้ซึ่งการทำงานด้าน พิพิธภัณฑสถานไม่มุ่งเน้นในการหาผลกำไรจึงปรับเปลี่ยนให้พิพิธภัณฑสถานอยู่รอดด้วยกลยุทธ์ที่เหมาะสม

4.มิติการบริหารจัดการด้านการบริการ เน้นการให้บริการของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในด้านการให้ความรู้เป็น การบริหารด้านแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นได้บรรลุวิสัยทัศน์เพื่อตอบสนอง ผู้ชมที่มีทุกเพศ ทุกวัย คือ ผู้รับบริการคนในท้องถิ่นผู้ชมพิพิธภัณฑสถานในมุมมองนี้ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในหน้าที่พิพิธภัณฑสถานจะต้องให้ความรู้และ เผยแพร่ความรู้ เผยแพร่ความรู้ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งจะต้องให้บริการแก่ประชาชนชุมชนคนใน ท้องถิ่น

การอภิปรายผล

1) ด้านโครงสร้างและแผนงาน การจัดการโดยรวมพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นมีการบริหารจัดการในระดับน้อย โดยพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น จะต้องมีความหมาย วัตถุประสงค์ ในการดำเนินงานพิพิธภัณฑสถาน มีแผนงานในการประชาสัมพันธ์ และมีโครงสร้างในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น การจัดการด้านโครงสร้างและแผนการดำเนินงานระยะสั้น ขาดเรื่องแผนงานระดับแผนการจัดการด้านงบประมาณ สอดคล้องกับความต้องการ ต้องการแก้ไขเร่งด่วนของผู้ บริหารงานพิพิธภัณฑสถานได้แก่แผนการบริหารจัดการด้านงบประมาณ โครงการบริหารงานพิพิธภัณฑสถาน และแผนในการ ดำเนินงานและกิจกรรม แผนการบริหารจัดการด้านบุคลากรในด้านนี้จะต้องวางแผนจัดการให้สอดคล้องกับด้านการ บริหารจัดการร่วมกับด้านการบริการ และการมีส่วนร่วม รวมไปถึงด้านทรัพยากรโดยทุกมิติจะมีวงล้อกันเพื่อการ บริหารความสมดุล

2) ด้านบริหารด้านการมีส่วนร่วม จัดการโดยรวมพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นมีการบริหารจัดการในระดับน้อย โดย พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นมีการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน และองค์กรต่างๆ มีเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนใน ท้องถิ่น มีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมให้คนในท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นไม่ได้จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้อง กับความต้องการเร่งด่วน การจัดหลักสูตรในท้องถิ่นขาดผู้นำกิจกรรมการมีส่วนร่วมเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานทำกิจกรรม ร่วมกัน ในการบริหารการมีส่วนร่วมก็จะสัมพันธ์ไปกับมิติด้านอื่นๆ

3) ด้านบริหารด้านการทรัพยากร มีจัดการโดยรวมพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นมีการบริหารจัดการในระดับน้อย โดยพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น มีการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความรู้สู่เยาวชน การรวบรวมวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถาน มี ห้องจัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานขาดการสนับสนุนเงินทุนภาครัฐ และต้องการให้ดำเนินการแก้ไขเร่งด่วน ด้าน วัสดุ อุปกรณ์ การจัดเนื้อหาสาระ การจัดแสดงของพิพิธภัณฑสถาน และด้านการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสืบค้นข้อมูล ความเป็นมาของท้องถิ่น ซึ่งจะต้องมีการบวนการในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4) ด้านการบริการ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นมีจัดการโดยรวมพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นมีการบริหารจัดการ โดยมีการ บริการนำชมพิพิธภัณฑสถาน หรือชุมชนโดยรอบ บริการห้องน้ำ การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงกับคนในชุมชน และพิพิธภัณฑ สถานท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการด้านการบริการ ซึ่งพิพิธภัณฑสถานไม่มีการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มจำหน่ายบัตร

เข้าชม ซึ่งการบริหารจัดการต้องการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน ร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกเพื่อเป็นรายได้ในการบริหารงาน พิพิธภัณฑ์ และด้านความรู้เรื่องการตลาด ขนาดพื้นที่พิพิธภัณฑ์ การบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ และความรู้เรื่องการบริการ ซึ่งพิพิธภัณฑ์จะต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้บริการประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนั้นความสำคัญอย่างมากในการดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นศูนย์กลางของประชาชน ในการบริการให้ความรู้และความเพลิดเพลิน พิพิธภัณฑ์มีหลากหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทก็จัดได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน หรือท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอาจเรียกได้ว่าพิพิธภัณฑ์แนวชาวบ้าน และมีชื่อเรียกมากมาย เช่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ชาวบ้าน พิพิธภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งอาจจะไม่ใช้คำว่า พิพิธภัณฑ์ เลยก็ได้แต่เรียกชื่ออื่น เช่น ศูนย์วัฒนธรรม หอวัฒนธรรม(ศรีศักร วัลลิโภดม. 2551: 9-10)

แนวทางการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ โดยใช้กรอบการบริหารใน 4 มิติใน ด้านการบริหารจัดการด้านโครงสร้างพิพิธภัณฑ์ที่จะต้องดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ โครงสร้างการบริหาร แผนงานในการดำเนินงานสอดคล้องกับกิจกรรมตลอดทั้งปี รับกับการบริการนิทรรศการชั่วคราวถาวร ด้านทรัพยากรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดูแลรักษาแต่ละพิพิธภัณฑ์มีทรัพยากรวัตถุแตกต่างกัน ในด้านการมีส่วนร่วมทุกคนก็จะมีส่วนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน ด้านการบริการ ได้ทั้งในการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย ซึ่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นหรือชุมชน สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกลุ่ม ผู้ใหญ่ เด็ก ผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน แต่พิพิธภัณฑ์จะต้องประสานความร่วมมือในภาคส่วนต่างๆ และทำเป็นกิจกรรมการเรียนรู้รายเดือน นอกจากนั้นแล้วยังจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารคนในชุมชนทราบ ข่าวสารในแต่ละกิจกรรมที่พิพิธภัณฑ์จะจัดขึ้น ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการ คือ มีการวางแผนกิจกรรมเป็นรายเดือน มีปฏิทินกิจกรรมในแต่ละเดือน ประสานงานวิทยากร ประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมส่งเสริมการศึกษาในระบบ การเชื่อมโยงเข้าไปในระบบโรงเรียน การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูกับองค์ความรู้ในพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นเป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรวัตถุ อันเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับผู้ที่อยู่ในชุมชนได้เรียนรู้ตนเองท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ด้วยการเชื่อมโยงเข้าไปในหลักสูตรท้องถิ่น การเรียนรู้ในวิชากลุ่มสาระสังคมศึกษา โดยเป็นแหล่งค้นคว้าต้นกำเนิดขององค์ความรู้ท้องถิ่นเชื่อมกับหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ ในการสงวนรักษา เก็บรักษา ดูแลรักษา หน้าที่ในการค้นคว้า หน้าที่ในการให้การศึกษา หน้าที่ในการจัดแสดงและเผยแพร่ หน้าที่ในการให้การศึกษา ซึ่งโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนได้เป็นอย่างดีนอกจากนั้นยังสามารถจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนในการบูรณาการกับหลักสูตร

กิจกรรมส่งเสริมศึกษานอกระบบ พิพิธภัณฑ์หลายแห่งใช้พื้นที่ในการสนับสนุนองค์ความรู้ให้กับประชาชนชาวบ้านมาทำกิจกรรมร่วมกันในการสอนอาชีพเช่นการทำผ้ามัดย้อม การรวมกลุ่มอาชีพศึกษาเรียนรู้การทอผ้าจนสามารถสร้างรายได้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันกับการศึกษานอกระบบเป็นสถานที่จัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย พิพิธภัณฑสถานที่มีการจัดนิทรรศการถาวรบอกเล่าเรื่องราวต่างๆของคนในท้องถิ่น เอกลักษณ์ ภูมิปัญญา เครื่องใช้ ในการดำเนินชีวิต ซึ่งพิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้สนใจสามารถเข้ามาศึกษาได้ตามอัธยาศัย พิพิธภัณฑสถานเปิดให้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองสามารถเรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจที่ชื่นชอบที่จะศึกษา หรือเป็นนักสะสมก็จะแสวงหาความรู้กับเรื่องที่ตนเองสนใจ ก็จะเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งพิพิธภัณฑสถานก็ต้องมีการจัดแสดงนิทรรศการที่รองรับการเรียนรู้ที่หลายหลาย เพศ หลาย วัย สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ตลอดช่วงชีวิต จัดนิทรรศการชั่วคราวสลับหมุนเวียนเปลี่ยนไปในการจัดแสดงเรื่องที่มีเรื่องราวเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมสาธิตการทำขนมโบราณ หรือ การจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑสถานให้คนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ทุกเพศ ทุกวัย เข้ามาทำกิจกรรม เช่น กิจกรรมภาพเก่าเล่าเรื่อง โดยเกิดการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่า Narrative (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์.2550: 57-58) จากภาพถ่ายซึ่งเรื่องเล่ามีบทบาทในการตรึงตรองสะท้อนความคิดที่ตนเองได้สัมผัส ผ่านประสบการณ์ที่ตนได้เรียนรู้ เป็นการจัดเวทีให้คนในท้องถิ่นมารวมกัน โดยคนในชุมชนนำภาพเก่ามาจัด กิจกรรมจัดแสดงภาพของตนแล้วมาเล่าเรื่องเก่าเกี่ยวกับคนในภาพและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม(Participatory Learning : PL) ที่ใช้ประสบการณ์เก่าของตน ร่วมกัน การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ต่อยอดความรู้เป็นองค์ความรู้ใหม่ เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้ร่วมวงสนทนากับเรื่องในชุมชนในอดีตสะท้อนความคิดและเกิดการอภิปรายในเรื่องราววัตถุสถานที่ ตัวบุคคล ที่แสดงในภาพ(Reflection and Discussion) เกิดเป็นความรู้สร้างขึ้นภายในตัวบุคคลในการวงสนทนา นี่เป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งที่พิพิธภัณฑสถานได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เน้นการมีส่วนร่วม

โดยการจัดกิจกรรมควรมีความหลากหลายรูปแบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบการศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนั้นพิพิธภัณฑสถานยังสนับสนุนการเรียนรู้นอกระบบและสนับสนุนเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ดังนั้นพิพิธภัณฑสถานจึงสนับสนุนส่งเสริมกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่ตั้งแต่เกิดจนตายที่เป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนอันเป็นที่ทุกคนในชุมชนต้องช่วยกันอนุรักษ์ นอกจากนั้นผู้จัดพิพิธภัณฑสถานจะต้องดำเนินกิจกรรมให้รองรับกิจกรรมที่หลายหลายในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ สามารถเข้ามาเรียนรู้ภายในตัวพิพิธภัณฑสถานได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุมาลี สังข์ศรี,2548.) ; (มณัญญา นวลศรี,2554) กิจกรรมที่พิพิธภัณฑสถานจัดมีความหลากหลายในขอบเขตภาระหน้าที่ของแต่ละแห่งวิเคราะห์หาจุดเด่น กิจกรรมหลัก กิจกรรมเสริม จัดกิจกรรมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มและจัดกิจกรรมที่มีชีวิตชีวาน่าสนใจ จัดทำนอกสถานที่หรือทำสื่อต่างให้น่าสนใจ ได้กล่าวว่า ควรมีการจัดกิจกรรมควรมีหลากหลายรูปแบบ มีทั้งนิทรรศการชั่วคราวและถาวร และจัดกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริมตามความต้องการ

กิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญกับพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นและเป็นจุดโดยเด่นที่ทำให้พิพิธภัณฑสถานสนับสนุนการศึกษาได้ตลอดชีวิตทุกช่วงวัย โดยการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันโดยรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาขึ้น เกิดขึ้นจากกรอบการบริหารแบบสมดุล ซึ่งพิพิธภัณฑสถานมีทรัพยากรจำนวนมาก ซึ่งเป็นกระบวนการจากภายในพิพิธภัณฑสถานที่จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากร ในมุมมองนี้ซึ่งการทำงานด้านพิพิธภัณฑสถานไม่มุ่งเน้นในการหาผลกำไรจึงปรับเปลี่ยน ให้พิพิธภัณฑสถาน บรรลุผลสำเร็จด้านการเงิน พิพิธภัณฑสถานควร ทำอย่างไร โดยการบริหารจัดการด้านการทรัพยากร การจัดการด้านการเงิน(Financial Perspective) จะต้องมีการจัดการ การบริหารจัดการงานบุคลากร การบริหารจัดการงานงบประมาณ การจัดการการดูแลรักษา ด้านทรัพยากรวัตถุ ทรัพยากรโบราณสถาน การจัดแสดง สถานที่ตัวอาคารพิพิธภัณฑสถาน สื่อ วัสดุเทคโนโลยี และนิทรรศการ ซึ่งผู้บริหารงานพิพิธภัณฑสถานต้องคำนึงถึง

พิพิธภัณฑกับขับเคลื่อนได้จึงจะต้องมองในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพิพิธภัณฑท้องถิ่น มิติการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม เน้น การเติบโตเน้นการตอบผู้วิสัยทัศน์ ทำอย่างไรให้องค์กร ไปสู่เป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร(Learning and Growth) ในมุมมองนี้การที่จะทำให้พิพิธภัณฑท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ จำเป็นต้องการที่จะมองในเรื่องของความเติบโตเครือข่ายพิพิธภัณฑเพื่อจะให้พิพิธภัณฑเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา เครือข่ายสถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกับพิพิธภัณฑ นำทำกิจกรรมในท้องถิ่นเป็นผู้นำทางความคิดในการนำทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม นอกจากนั้น

การบริหารงานพิพิธภัณฑท้องถิ่นที่สำคัญจะต้องมีจุดมุ่งหมายซึ่ง การบริหารจัดการด้านโครงสร้างและแผนงาน มุ่งเน้นมุมมองกระบวนการภายในเน้นความพึงพอใจ (Internal Business Process) เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแบบการบริการของคนภายในชุมชน การบริหารจัดการพิพิธภัณฑภายในในมุมมองนี้ จึงต้องมองการจัดการในเรื่องแผนงานและโครงสร้างในการบริหารจัดการ ภาพรวมที่เป็นแผนงานโครงสร้างการบริหาร วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ แผนในการดำเนินกิจกรรมของพิพิธภัณฑท้องถิ่นซึ่งมีเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ภายในท้องถิ่น สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ประเพณี 12 เดือน พิพิธภัณฑสามารถจัดกิจกรรมชั่วคราวสลับหมุนเวียนเปลี่ยนไปเพื่อให้เข้ากับการนำเสนอองค์ความรู้ท้องถิ่น และกระตุ้นการกลับใช้พื้นที่พิพิธภัณฑเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

พิพิธภัณฑท้องถิ่นกับหน้าที่ของพิพิธภัณฑที่ไม่ใช่เพียงโกดังเก็บของเก่าซึ่งการลดทอนหรือปรับเปลี่ยนมุมมองให้พิพิธภัณฑเป็นพื้นที่สร้างสรรค์แรงบันดาลใจและสร้างจินตนาการการเรียนรู้ตนเอง สังคมพิพิธภัณฑต้องปรับเน้นให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านการบริการ เน้น เพื่อให้องค์กรบรรลุ

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะหากนำแนวทางจากการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑในควรบริหารจัดการให้ครบทั้ง 4 มิติอย่างสมดุล เพื่อให้พิพิธภัณฑส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในท้องถิ่น และหัวใจสำคัญ คือ การกิจกรรมการส่งเสริมการศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมในพิพิธภัณฑท้องถิ่นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งสำคัญในการขับเคลื่อน คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริม การเรียนรู้ในระบบการศึกษา นอกกระบวนการศึกษา และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในการส่งเสริมให้รักท้องถิ่นและภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อาหาร วัฒนธรรม การดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น

2.การวิจัยศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมพิพิธภัณฑท้องถิ่นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในแต่ละท้องถิ่นตามประเพณี 12 เดือนของไทย สิ่งของเครื่องใช้ในท้องถิ่นนับวันยิ่งจะสูญหายไป โดยใช้พิพิธภัณฑเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมที่พิพิธภัณฑมีการบริหารจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นด้วยการบริหารแบบบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน การมีส่วนร่วมซึ่งโครงสร้างในการบริหารนั้นจะสอดคล้องกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานพิพิธภัณฑท้องถิ่น คือ ทุกคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑซึ่งไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่งพิพิธภัณฑท้องถิ่นว่าเป็นของคนท้องถิ่น ไม่ใช่ของข้าพเจ้าของหน่วยงาน หรือของคนอื่นๆ จากภายนอก สิ่งที่แสดงคือ เนื้อหาที่เป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น และเมื่อเกิดขึ้นแล้วคนท้องถิ่นต้องเป็นเจ้าของ ทำหน้าที่ดูแลกันเอง รวมถึงอธิบายและนำชม การจัดพิพิธภัณฑท้องถิ่นการจัดพิพิธภัณฑไม่เพียงการจัดแสดงสิ่งของบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวไม่ หากจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ทางสังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่างๆ ใน

พื้นที่หรือท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น จัดเป็นพิพิธภัณฑสถานตั้งขึ้นเพื่อคนในท้องถิ่น นอกนั้นผู้ที่สืบทอดให้พิพิธภัณฑสถานยังเป็นจุดที่คนพิพิธภัณฑสถานต้องคำนึงถึงยุคในการสืบทอดในการอนุรักษ์ สงวนรักษาประเพณีเอกลักษณ์พื้นบ้านท้องถิ่น เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ต่อไป ซึ่งนับวันพิพิธภัณฑสถานถูกปิดตัวลงเป็นจำนวนมาก

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2550). **องค์กรไม่ใช่เครื่องจักร** : การบริหารจัดการกระบวนทัศน์ใหม่. นนทบุรี :

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ: หน้า 57-58

ปณิดา สระวาสี. (2557). **พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นคุณภาพ อุปสรรค และทางเลือก**. ใน คนทำพิพิธภัณฑสถาน .

กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสรินธร (องค์การมหาชน) : หน้า 33-34

_____. (2557). **การวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑสถานระยะที่ 2** : ศูนย์มนุษยวิทยาสรินธร

(องค์การมหาชน) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรุงเทพฯ

ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. (2549). **พิพิธภัณฑสถานไทยกับการไล่ตามความฝัน**, จุลสารหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์

ฉบับที่ 9 (มิถุนายน 2548-พฤษภาคม.2549) : หน้า 48-55

มนัญญา นวลศรี. (2554). **แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑสถานกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้**

ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมลักษณ์ เจริญพจน์. (2550). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถาน**. ใน *คู่มือพิพิธภัณฑสถาน*. กรุงเทพฯ :

สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม : หน้า 5-24

สุมาลี สังข์ศรี. (2548). **รายงานการวิจัยการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต** : พิพิธภัณฑสถาน. สำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ภาพพิมพ์

_____. (2544). **รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21**.

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว

_____. (2556). **การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี

สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2550). **คู่มือพิพิธภัณฑสถาน**. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ

: พิมพ์ที่ บริษัท กราฟิควอร์เมท (ไทยแลนด์) จำกัด

ศิรินทร คุ่มโกคา. (2558). “การจัดการพิพิธภัณฑสถานของไทย.” วารสารวิชาการ Veridian E-Journal

มหาวิทยาลัยศิลปากร 8, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) : หน้า 2750 - 2765

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). **เอกสารสัมมนาทางวิชาการพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย** : ศูนย์มานุษยวิทยา

สิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ

_____. (2551). **พิพิธภัณฑสถานและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น** : กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน : มุลนิธิเล็ก-ประไพ

วิริยะพันธ์ กรุงเทพฯ

อัจฉรา จันทร์ฉาย. (2549). **คู่มือการวางแผนกลยุทธ์และจัดทำ BSC (balanced Scorecard)**.

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ

อลงกรณ์ จุฑาเกตุ. (2557) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร.” **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร** 7, 3 (กันยายน-ธันวาคม) : หน้า 1113 - 1124

ภาษาต่างประเทศ

Allen,Douglas A. (1967). The Museum and Its Functions. *The organization of Museum Practice Advice. Unesco. P.13*

Dave,R.H.(1975).Reflection on lifelong Education and School.(UIE MonographIII) Hambrung: Unesco Insutitute fot Education.

_____. (1973). Lifelong Education and School Curriculum.(UIE Monograph I) Humburh : Unesco Institue for Education.

Fretwell. D. H.. and J. E. Colombano. 2000. Adult Continuing Education: An Integral Part of Lifelong Learning. Emerging Policies and Programs for the 21st Century in Upper and Middle Income Countries. World Bank Discussion Paper.

fozeHudales. 2007. Museums "at the heart ofthe community": local museums in the post-socialist period in Slovenia. p.421-439